

İnsan Hayatının Değeri ve Yaşlılık Sorunu

Şamil Öçal

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Felsefe Bölümü

samil.ocal@asbu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-3322-381X

Geliş Tarihi: 03.11.2017

Revize Tarihi: 19.12.2017

Kabul Tarihi: 22.12.2017

ÖZ

Dünyamız hayat ya da yaşam ile anlam kazanan bir yerdir. Hayatın olmadığı bir dünya donuk ve zevksiz bir yer olurdu. Bu sebeple hayat, evrenin temel dinamiklerinden biridir. Başka bir deyişle hayat, evrenin en önemli unsurlarından biridir. Genelde canlının özelde ise insan hayatı bir bütündür. Dolayısıyla, insan hayatı bir bütün olarak tüm evrelerinde saygıyı ve korunmayı hak eder. Anne karnında cenin iken başlayan bu hayat ölümle sonlanır. Ancak insanın bizzat insan olmasından kaynaklanan bir değeri vardır. Bu değer bu hayatın tüm evreleri için geçerlidir. Cenin halindeki insan, gelecekteki toplum için, devlet için ya da insanlık için veyahut ailesi için göstereceği yararlılıklar göz önünde bulundurulmadan bizatihi kendinden dolayı değerli olduğu gibi, hasta bir insan, bırakın insani fonksiyonları canlılık fonksiyonlarını bile en alt düzeyde yerine getirebilen bir insan ve aynı şekilde artık toplumda ve ailede fonksiyonelliği kalmamış olarak kabul edilen yaşlı bir insan da aynı derecede değerlidir ve hayatı her türlü tehlikelere karşı korunmaya değerdir. Günümüzde insan, üretkenliği, fonksiyonelliği ve yararlığı çerçevesinde önemsenmektedir. Hastaların, delilerin ve yaşlıların hatta çocukların durumu bize buna dair önemli ipuçları vermektedir. Bu makalede değer bakımından insan hayatının evreleri ele alınacak ve bu bakımdan yaşlılığın değeri ve insan hayatının bütünü içindeki yeri tartışılacaktır. Bunu yaparken daha çok hayatın parçalara ayırılmasının sakıncaları ele alınmış ve hayatı bir bütün olarak değerlendirmenin önemi üzerinde durulmuştur. Konunun tartışılmasında felsefî argümanlara müracaat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: hayat, yaşlılık, hayatın bütünlüğü.

The Value of Human Life And the Problem of Elderliness

ABSTRACT

Our world is a place which gains meaning with life and vitality. The world without life would be a dull and tastless place. Hence, we can say that life is a main dynamics of this universe. In other word life is an primary elements of cosmos. The life in general and the life of human being in particular is complete entity. Then the life of human being, deserves the respect and care in it's all stages. We speak about life which begins as an embryo in the womb of mother and ends with the death. A human being has value as such. But this value doesn't contain only one or more stage of life, but contains all the stages of life. Human being as embryo, has a value as such, without regarding it's benefit for community or, state or family. So, we can say same thing for sick or handicapped or old men/women. They are also valuable as humans. They deserve the respect and care against the all risks. In contemporary world every one is considered impotent in terms of his or her productivity, functionality and effectuality. The state of ailments, and the state of old man/women hint about this situation. In this paper I will discuss the stages of life and the eldirleness in terms of value. When discussing this, I want to emphasize the inconviency of partition of life and importance of taking it in integrity. The philosophical argumentation will be used while discussing the problems.

Keywords: life, eldirleness, the wholeness of life

Giriş

İlkçağlardan beri hayat ya da canlılık varlıkları için bir üstünlük nişanesi olarak görülmüş ve varlıklar arasında hayat sahibi olanlar diğerlerine oranla daha üstün ve değerli sayılmıştır. Dinler ve dindar filozoflar, hayatı en yüce Varlık olarak Tanrı'nın en önemli sıfatlarından biri olarak kabul etmişlerdir. Aristoteles ve onu izleyen Meşşâî filozoflar semâvî cisimlerin dairevî hareketlerine ve onların yeryüzündeki oluş ve bozuluşun en yakın etkin sebepleri olmalarını göz önünde bulundurarak canlı olduklarına karar vermişlerdir (Sarioğlu, 2006:57). Kindi Kur'an-ı Kerim'de yer alan ve göklerin Allah'a itaat ettiğine dair ayeti yorumlarken, gök cisimlerinin değişen şeyler olmadığı için onların secdelerinin olgunlaşma ihtiyaçlarından kaynaklanmış olamayacaklarını dolayısıyla onların secde etmelerinin itaat etme isteklerinden kaynaklandığını, itaatın de iradeyi ve dolayısıyla canlı olmayı gerektirdiğini savunmuştur (Kindi, 2002: 236-238).

Evrene dinamizm kazandıran canlılık bir bütündür. Canlılık veya hayat bir bütündür. Onun her safhası bu bütünün ayrılmaz bir parçasıdır. Canlılar, hayatlarının ilk safhalarında nasıl ki ileride ulaşacakları olgunluğu barındırıyorsa, son safhalarında da kendi tarihlerini ve olgunluklarını beraberlerinde getirmiş bulunmaktadır. Bu sebeple canlılık olgusunu, bir bütünlük içinde değerlendirmede doğru anlayamayız. Bu makalede/çalışmada Aristoteles tarafından “düşünen bir canlı” olarak tanımlanan insan hayatının nasıl bir bütünlük arz ettiği ortaya konulacak ve yaşlılık evresinin bu bütünlük içinde değerlendirilmesi gerektiği savunulacaktır.

Hayatın Anlamı

Aristoteles'ten başlayıp Ortaçağlarda zaman zaman zayıflayarak devam eden ve Rönesansla birlikte tekrar önem kazanan doğadaki canlı cansız bütünlüğü görüşüne, Galileo Galilei ve Johannes Kepler gibi on yedinci yüzyıl bilim adamları ve filozofları tarafından ağır bir darbe indirildi. Dolayısıyla bu doğadaki canlılar da dahil her şeyi makinanın çalışmasına benzeterek anlamaya çalışan mekanist anlayış çerçevesinde canlı ve cansız kesin bir şekilde birbirinden ayrılmış ve bu bütünlük anlayışı bozulmuştur. Daha da önemlisi, ruhsal-manevi boyutu ön plana çıkarıldığı için insan diğer varlıklarla tamamen karşıtlık içinde ele alınmıştır (Duralı, 1983: 15).

Hayat her varlık için kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan ya da kendisince üretilen değil, dışarıdan alınmış bir şeydir. Hiçbir canlı hayatı bireysel olarak kendisi üretmez. Hayat ona dışarıdan lütfedilmiş ve çok sayıda unsurun bir araya gelmesiyle ona dışarıdan sunulmuştur. İnsan için de aynı şey geçerlidir. Ancak insana sunulan hayat diğerlerinden farklıdır. Daha sonrada ele alınacağı gibi, insandaki hayat basit bir hayat değildir. Bu, insana verilmiş olan bilince karşılık, hakikate bağlanma sorumluluğunu içeren bir hayattır. İnsan kendisine verilmiş olan bu hayatı ona uygun bir şekilde zayi etmeden sâhibine iade etmek durumundadır.

Modern bilim, sahip olduğu mekanik dünya görüşü ile maddeye dair pek çok soruya cevaplar bulmuş gibi görünmesine rağmen, hayatın anlamına dair soruları cevapsız bırakmıştır. Wittgenstein'in ifadesiyle, bütün mümkün bilimsel sorular cevaplansa da hayata dair problemler kesinlikle hala dokunulmamıştır. Wittgenstein bunu söylerken tamamlanabilir bir eksikliğe işaret ediyor değildir; aksine, hayatın anlamının bilimsel olarak dile getirilemeyeceğine ve tasvir edilemeyeceğine işaret etmektedir. Çünkü hayatın anlamı dünya içinde burada aranamaz ve metafizik bir suje olarak karşımıza çıkar (Wittgenstein, 1985:163). Ancak Wittgenstein'in buradaki asıl niyetinin ne olduğu üzerinde iyi düşünmek gerekmektedir. Ö. N. Soykan'ın da işaret ettiği gibi o, dünyadaki nesnelere bir anlamının olmadığını söylerken aslında anlamın dünyanın dışında olduğunu ve bunun da, dünyaya dışarıdan Tanrısal bir bakışla bakmakla mümkün kılındığını söyler (Soykan, 2006: 36-49). Ona göre yaşamın anlamına, dünyanın anlamına Tanrı diyebiliriz. Bu da Wittgenstein'in hayatla eşdeğer tuttuğu dünyanın anlamını tamamen dışlamadığını göstermektedir. Çünkü hayatın anlamı dünyanın bir parçası değil, onun sınırındır.

Türkçede hayat anlamına gelen yaşam kelimesinin kökü olan yaş kelimesinin ıslak ya da nemli anlamına geldiği ve aynı zamanda bu kelime insanın hayatta kaldığı süre anlamında kullanıldığı göz önüne alındığında Türklere hayatın suyla doğrudan bir alakası olduğu anlaşılır. Canlılık her zaman suyla beslenen bir şeydir ve “kurutulmamalı”dır. Türkçede sadece yaşam kelimesinin değil ölüm kelimesinin de suyla, yani ıslaklıkla alakası vardır. Ölüm kelimesi, “öl” kökünden türetilmiştir ve bu kelime, ıslak ve yaş anlamına gelmektedir (Bıçak, 2009: 38).

Yunanca ruh için kullanılan psyche kelimesi genel anlamda hayat için kullanılan bir kelimedir ve özel anlamda ruh için de kullanılmaktadır. Bu sebeple psyche'li varlıklar canlı varlıklara işaret eden bir kelimedir. Aristoteles ruhu canlılıkla eş anlamlı olarak görmekte ancak hayvanların farklı canlılık düzeyinde olduklarına inanmaktadır. Bazı canlılar canlılığı ilkel düzeyde yansıtırken bazıları daha karmaşık bir canlılık derecesine sahiptirler. Bitkiler en temel canlılık derecesine sahiptirler. Bitkiler, kendilerinde bulunan bir ilke sayesinde farklı yönlerde doğru büyüyüp ortadan kalkarlar. Çünkü onlar sadece yukarı doğru değil aşağı doğru ve her yöne doğru büyürler. Bitkilerde bulunan bu besleyici özellik diğer özelliklerinden farklıdır. Fakat diğer özellikler bundan ayrı olarak var olamazlar.

Aristoteles'e göre bunu en iyi başka bir yetisi olmayan bitkilerde gözlemek mümkündür (Aristoteles, 1997: II/2). Aristoteles'in bitkilere atfettiği bu besleyici özellik her canlıda besleyici ruh adı altında mevcuttur. Bu ruh tüm canlıların sahip olduğu en temel şeydir. Bitkiler, daha üst seviyede bir ruh yetisine ve seviyesine sahip değildirler. Yaşarlar, ürerler ve alt derecede bir ruha sahiptirler. Ancak bunlarda duyum, hareket etme ve düşünme kapasitesi yoktur.

Aristoteles Tanrı'nın her şeyin en iyisi olduğuna inanıyordu. O'nun Tanrı'ya atfettiği en önemli özelliklerden birisi de hayattır:

“Hayat ona göre Tanrı'dır. Çünkü aklın fiili hayattır ve Tanrı bu fiilin ta kendisidir. Tanrı'nın kendi kendisiyle kaim olan fiili, en mükemmel ve ezeli-ebedi hayattır. Bundan dolayıdır ki biz Tanrı'yı ezeli-ebedi mükemmel bir canlı olarak adlandırmaktayız. O halde hayat ezeli-ebedi ömür Tanrı'ya aittir. Çünkü Tanrı bunun ta kendisidir.” (Aristoteles, 2010, s.VII-25-30).

Mükemmel ve ezeli-ebedi bir hayatı olan Tanrı'nın, diğer tüm değişen varlıkların kaynağı olan Tanrı'nın bu hayatı nasıl bir hayattır? Aristoteles'e göre Tanrı mükemmel bir düşünce hayatı yaşamaktadır. Tanrı'nın hayatı düşünmekle geçmektedir. Tanrı'nın düşüncesinin nesnesi en güzel şey olmak durumunda olduğuna göre Tanrı her zaman kendi kendisini düşünür.

Aristoteles'in biyoloji ile ilgili çalışmalar yaptığını biliyoruz. Ona göre her organizmada bir gaye vardır. Bu gayenin gerçekleşmesi için organizmaların bazı imkan ve kabiliyetlere sahip olması gerekir. Organizmalar gelişmiş güzel bir yapıya ve işleyişe değil, bir düzenliliğe ve nizama sahiptirler. Ancak böyle olmaları halinde gayelerini gerçekleştirebilirler (Aydın, 1990: 53).

“Hayat” ve “Hayatlar” İkilemi

Hayat; “canlılık”, “canlı olma” durumunun korunması anlamına gelse bile, bunun her canlı için aynı anlama gelmeyeceği açıktır. Fârâbî, Tanrı anlamına gelen “Bir”in “hayat” ve “haya” olmasının, O'nun en mükemmel akılsal (makul) kendisine ait olan en mükemmel akılla kavraması ya da en mükemmel bilineni en mükemmel bilgi ile bilmesi anlamına geldiğini söyler. Ancak Fârâbî sadece Tanrı'daki hayatı değil insandaki hayatı da bilme gücü ile açıklar. Ancak insan en aşağı dereceden kavranılanları (müdrêkât) en aşağı dereceden bir kavrayışla (idrâk) kavradığı için diri sayılır. Fârâbî'ye göre insanın bilgisinin daha alt dereceden bir canlılığı gerektirmesinin sebebi, duyumlamaya (ihşâs) dayanması ve konusunun da duyusallar (mahsûsât) olmasıdır (Fârâbî, 1997: 41).

Bitkinin hayatta olması ile hayvanın hayatta olması aynı olmayacağı gibi insanın hayatta olması diğerlerinden hepten farklıdır. Türlerin kendi içerisindeki farklılıklarını da dikkate aldığımızda her hayvanın hayvanlığı aynı türden bir hayvanlık. Bu yüzden insandaki hayvanlıkla diğer hayvanlardaki hayvanlığı tümünden birbirinden ayırmak gerektiğini düşünebiliriz. İnsan için yaşamak, düşünmek anlamına gelirken hayvan için düşünmek, herhalde en ızdıraplı işkencelerden biri olarak telakki edilirdi.

İnsanı diğer hayvan türlerinden ayırt eden şeylerden birisi de elbette dil kullanmasıdır. Diller Wittgenstein'in dediği gibi aslında yaşam biçimleridir (Magee, 1997: 166). Aristoteles de insanının tanımında buna açıkça yer verir. Her ne kadar insanın, ahlak ve estetik vb. diğer ayırt edici alamet-i farikaları varsa da bunların hepsi de akıl çerçevesinde değerlendirilebilir.

Hayatın ben-bilinciyle, zamanla, dünyadan ve diğer insanlarla ilişki kurmaktan zevk alıp almamakla ilişkisi düşünülerek çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Mesela bitkisel hayat yaşayan, beyinsiz olarak doğan bir kimsenin ya da geçmişte sağlıklı olmasına ve tüm hayat ve bilinç belirtilerine sahip olmasına rağmen bu yetilerini kaybeden bir kimsenin eskiden taşımış olduğu hayatı değeri koruyup korumadığı tartışılmıştır. Yaşlıların ve hastaların hayatlarına verilen değer diğerleri gibi olmadığına göre bunun gerçek duruma işaret ettiğini söylemek yanlış olmaz. Aynı şekilde anne karnındaki cenine gösterilen saygı ile sağlıklı bir bebeğe gösterilen saygı aynı olmamaktadır.

Sadece hayatın kendisi değil, iyi, anlamlı, şerefli bir hayatı yaşamamızı olanaklı kılan mekân, manevi değerlerimizin hepsi de hayatın yardımcı unsurları olarak önemli ve korunması gereken

şeylerdir. Bedensel hayat ile entelektüel hayat arasında bir ayırım yapılabilir. Zaten insan için hayatın en çok tezahür ettiği yer ve kendisine ebediyet kazandıracak şey onun entelektüel hayatıdır.

Hayat nasıl ölümün tezahürüne sebep oluyorsa, ölüm de insani yetilerini kullanan insanın ebedileşmesine sebep olur: “Eğer insanlar bilseler âhiret yurdu, gerçek hayattır (lehayevânün)” (Ankebût 64). Dolayısıyla hayat sadece cesette değil ruhta da tezahür eder. Elbette bu, her tür canlı için geçerli olmayıp sadece entelektüel ve irâdî eylemleri dolayısıyla insan için söz konusudur. İnsan, bilgisiyle bilinciyle ebediyet ve bu bilince dayanan eylemleriyle ebediyeti hak eden bir varlıktır.

Her ne kadar modern insan hayata önem verdiğini ve her türlü hayatın korunması gerektiğini teorik olarak düşünüyorsa da bunun gerçek olduğunu düşünmek için ortada çok fazla sebep olduğunu söyleyemeyiz. Herkes aynı hayatı önemsemiyor. Herkesin koruma altına almak istediği ve önemsemediği hayatlar birbirinden farklı. Aslında dünyadaki ekonomik kavga bunu ortaya koymaktadır. Sonuçta her zaman herkesin değer verdiği hayat birbirinden farklı olmaktadır. İdam cezası ya da savaşta tarafların birbirlerini öldürmeleri meşru öldürme olarak bilinmektedir. Ancak meşru öldürmeyi savunmak sadece ceza hukukuyla alakalı bir şey olarak düşünülemez; insanları açlığa, yoksulluğa mahkûm edenlerin de esasında dolaylı olarak bu görüşte oldukları söylenemez mi?

Kürtajı savunanlar ya da ötenaziyi savunanlar hayatın mutlak anlamda değil ancak belli bir bağlam dolayısıyla kutsal olduğuna inanmaktadırlar. Mesela anne karnındaki cenin ancak olsa olsa ileride değerli bir hayata dönüşebilir. Şu anda değerli olmadığına göre bu hayatı korumaya çalışmanın bir anlamı yoktur. Ya da artık iş göremez, yatalak, kimseye bir faydası dokunmayan üstelik acı çeken ve hayattan zevk almayan bir kimsenin geçmişte değerli olan hayatı artık değersiz hale gelmiştir. Bundan dolayı o hayatla ilgili alınacak her türlü karar belli “saygıyla” karşılanır ya da sessizce izlenir. Aynı şey yaşlılar ve yaşlılık için de geçerlidir. Yaşlılara yönelik tutumun temelinde atomcu, faydacı bir hayat anlayış yatmaktadır. Oysa hayat bir bütündür ve saygıyı hak eder bu hayatın her safhası için geçerlidir.

Yaşlılık Felsefenin Konusu Olabilir mi?

Felsefe’de tarihinde Marcus Tullius Cicero’yu (İ. Ö. 106-43) hariç tutacak olursak hayat ve ölüm felsefenin konusu olmasına rağmen yaşlılığın kendi başına filozoflar tarafından bağımsız olarak felsefenin konusu yapılmadığını görüyoruz. Ancak bu sadece felsefe için geçerli değildir. Yaşlılığın bilimin birçok alanlarında ele alınması nispeten yeni sayılabilecek bir şeydir. Çünkü günümüz toplumu geçmişten farklı olarak yaşlılık sorunu ile ortalama ömür beklentisinin artmasıyla birlikte daha yoğun bir şekilde yüzleşmiş durumdadır. Esasında tarihin hiçbir döneminde yaşlıların sayısının artması sorunuyla insanlık karşılaşmış değildir (de Lange, 2015; 87). Bu sebeple geçmişten gelen bir tecrübe ve birikime de sahip değildir. Böyle bir durumda yaşlılığı birçok bilim alanının meselesi haline getirdiyse de bu konuda henüz yeterli çalışma ve araştırmanın yapıldığını ve bu toplumsal ve bireysel düzeyde yaşanan soruna çözümler üretilebildiğini söylemek zordur.

Cicero “Yaşlılık” adlı eserinde yaşlanmanın mutsuzluk kaynağı olduğuna dair iddiaları bir bir ele alıp bunların geçersizliğini ortaya koyar. Cicero yaşlı kimsenin genç kimseden farkının, gencin gelecek için ümitli olması, yaşlının da artık ümit edeceği bir şeyin kalmamasıdır. Ancak şöyle de düşünebiliriz: Yaşlı gençlikteki ümit ettiği hayatı yaşamıştır, yani ölmeden yaşlılık evresine ulaşabilmiştir. Bu esasında olumlu bir şeydir. Bunlardan birincisi yaşlılığın faydalı faaliyetlerden uzaklaştırdığı iddiasıdır. Cicero aktifliği sadece bedenın aktifliği ve çevikliği olarak görmez. Ona göre aklın aktifliği daha önemlidir. Yaşlı kimsenin bedensel hareketleri yavaşlamış olsa bile akli hareketliliği artmıştır. Cicero bu iddiayı, gemideki kaptanın hiçbir iş yapmadan oturduğu iddiasına benzetir. Çünkü gemide çalışan diğer kişiler sağa sola koştururken o kaptan koltuğunda sessizce oturup dümeni tutmaktadır. Kaptan belki kendisinden daha genç olanların yaptığı işi yapmasa da onun yaptığı iş diğerlerinin yaptığı işten daha önemlidir. Büyük işler, kas gücüyle, fiziksel maharet ile değil, düşünmenin ve doğru karar vermenin gücüyle başarılıdır. Bu melekeler de, gençlere nazaran yaşlılar da daha fazladır (Cicero, 2017).

Yaşlılığın kötü görülmesinin sebeplerinden biri de hafızanın zayıflamasıdır. Cicero'ya göre yaşlılıkta hafızanın zayıflamasının sebebi hafızayı geliştirici temrinler yapılmamasıdır. Yaşlılar kendilerini ilgilendiren şeyleri çok iyi hatırlarlar. Mesela her yaşlı parasını nereye sakladığını hiç unutmaz. Cicero'ya göre yaşlıların zayıf olması aslında çok da önemli bir şey değildir. Çünkü insan bu dönemde, gençlikte olduğu gibi bir boğanın ya da filin sahip olduğu güce sahip olmak istemez. Hayatın her safhasının kendine özgü özellikleri vardır ve her dönemde insan bunlara sahip olmak ister. Çünkü insan gençliğin de yaşlılığında sahip olduğu özelliklerden yoksundur. Bunu elde etmesi için beklemesi gerekir. Hayatın her safhasında tek bir parkurda koşmamıza izin verilir ve bunlar da belirlenmiştir. Yaşlılık ise kemal dönemidir. Ancak bu parkurda koşabiliriz. Cicero'ya göre iyi bir yaşlılık dönemi yaşayabilmek için, hastalıklara karşı nasıl direniyorsak aynı şekilde direnmeliyiz. Bedenimizi korumak için dengeli bir şekilde beslenmeliyiz ve bedenimize aşırı bir yük yüklememeliyiz. İnsan bu dönemde sadece bedenine değil aklına ve ruhuna da, hatta bedeninden daha fazla mukayyet olmalıdır. Çünkü onlar da lambalar gibi, yağ ile bezlemediğimizde ışıkları donuklaşır. Yaşlılığın hoşlanılmayan şeylerden biri olmasının sebeplerinden birisi de, bu dönemde maddi zevklerden mahrum kalınmasıdır. Cicero'ya göre, insanın maddi zevkleri çok arzu etmemesi, kınanacak bir şey olmaması bir yana, en çok hoşnut olunması gereken bir şeydir. Yaşlılıkta zengin ziyafet sofralarından ve kadeh dolusu şaraplardan mahrum kalmak aynı zamanda sarhoşluktan ve hazımsızlıktan ve uykusuzluktan uzak kalmak demektir. Cicero yaşlı ve gencin cinsellikten zevk alması arasındaki farkı, ön sıralarda tiyatro seyreden kimse ile arka sıralarda tiyatro seyreden kimsenin oyundan aldığı zevkin farkına benzetir. Yaşlılıkta yaklaşan ölüm korkusu ise Cicero'ya göre anlamsızdır. Çünkü ölüm ya ruhu yok edecek ya da onun ebedi bir hayat yaşamasına sebep olacaktır (Cicero, 2017; 18).

Ölümün yaşlılıkla doğrudan bağlantılı bir şey olduğunu ispat etmek zordur. Ayrıca Cicero'nun görüşüne benzer bir şekilde Stoacılar ve Epikür de ölümden korkulmasını anlamsız bulurlar. Epikür'ün bakış açısına göre ölüm insanın tecrübe edeceği ve gündemine alacağı bir şey değildir. Çünkü hayatta olduğumuz müddetçe ölümlerle karşılaşmayacağız, öldükten sonra ise artık ölümler tecrübe edecek bir varlık olmayacaktır. Şu halde, ister gençlikte olsun ister yaşlılıkta olsun ölümden korkmanın bir anlamı yoktur (Epikür, 1962 : 33-34).

Diğer yandan geleneksel felsefede insan hayatı ile ilgili olabileceğini düşündüğümüz şöyle bir ayrıma rastlanır. İnsan hayatı iki evre olarak ele alınır. Birincisi çocukluk ikincisi de yetişkinlik dönemi. Rasyonel olabilmeleri ve ahlaki bakımdan sorumlu olabilmeleri bakımından yetişkinler daha fazla önemsenir. Oysa bu durum çocuklar için geçerli değildir. Başka bir husus da sahip oldukları tecrübe ve sağlık, oturmuş akıl yürütme yeteneği bakımından öğüt verme, ders verme bakımından yaşlıların öğretmen olmaya daha fazla layık oldukları anlayışıdır. Böyle olunca insanın yaşlanması, entelektüel bakımdan olgunlaşmaya dolayısıyla daha iyi olan bir safhaya doğru evrilme anlamına gelir ve bu ölmeyi daha çok öğrenme bakımından daha olumlu bir durum arz eder (Pged, 2017).

Modern Dönemler ve Yaşlılık

Modern dönemler her ne kadar yaşam beklentisini artırmış olsa da, modern kültürün yaşlılığa bakışı değiştirdiğini söyleyemeyiz. Yaşlılar sadece sigorta, ilaç vb. şeyler söz konusu olduğunda gündeme gelmektedirler. Sigorta kullanım oranlarını yükseltmek, daha fazla ilaç kullanılmasını sağlamak vb. sebeplerden dolayı yaşlıların bireysel farklılıkları, genetik özellikleri göz ardı edilmiştir. Jan Baars'ın da dile getirdiği gibi kişiler, yetişmeleri, ilişkileri, iş hayatı, hayattaki önemli olaylar ve tecrübeler bakımından biriciktir. Bir gruba dahil edilerek incelenmesi yanıltıcı sonuçlara yol açabilir. İnsan yaşlandıkça bu biriciklik daha da karmaşık hale gelmektedir (Baar, 2017: 47). Modern dönemlerde insanın ortalama ömrü özellikle Avrupa ülkelerinde uzamış görünse de hiç kimse yaşlılık evresine girmek ve yaşlanmak istememektedir. Bunun sebebi, gençliğin sürekli olarak iyi bir şey olarak görülmesine karşı, yaşlılığın istenmeyen bir şey olarak sunulmasıdır. Modern kültür, koşuşturmalarla geçen yetişkinlik dönemi dışındaki hayat evrelerini daha az önemli bulmakta ve yaşlılık evresine adeta bir tortu olarak bakmaktadır.

Buna rağmen yaşlılığın istenmeyen bir şey olması sadece modern kültürün etkisine bağlanamaz. Yukarıda da ele alındığı gibi antik çağlardan itibaren, hayatın yaşlılık döneminin insanda mutsuzluk oluşturduğuna dair bir anlayış söz konusudur (Baar, 2012: 36). Her şeye rağmen Cicero'da gördüğümüz

üzere Platon vb. filozoflar da yaşlılığı bilgelikle yakın bir ilişki içinde ele almışlar, insanın yaşlandığında bilgiye dayanan yargılarda bulunacağını söylemişlerdir.

Yaşlılık konusu aynı şekilde hayat ve ölüm bağlamında ele alınmıştır. Modern dönemlerde ölüm korkusu yerine hayatın zevk alınır hale getirilmesi üzerinde durulmuştur. Bu yaşlılık da dahil olmak üzere hayatın her dönemi için geçerlidir. Hatta Heidegger gibi filozoflar, ölümün hayata dinamizm kazandırdığını söylemişlerdir.

Keza aynı şekilde yukarıda kısmen değindiğimiz gibi yaşlılık konusu biyoloji ve tıp etiği bağlamında ahlak felsefesinin konusu olmuştur. Yaşlılık nesnel bir mesele olarak ele alındığında belli kalıplar içinde değerlendirilme zorunluluğu ortaya çıktığı için, bazı ahlak felsefecileri yaşlılığı aynı zamanda sübjektif ve toplumsal bir mesele olarak ele alıp tartışmışlardır. Çünkü yaşlanan kimse hem kendi kendine hem de başkalarının içinde yaşlanmaktadır. Başka bir deyişle yaşlanma hem insanın kendi kendine tecrübe ettiği hem de başkalarının onu gözlemlemek suretiyle tecrübe ettiği bir olgudur (Baar, 2012:.41).

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Yaşlılık konusu yaşlıların sayısının ve hayat beklentisinin artmış olduğu modern dönemlerde bir sorun olarak ortaya çıkmış ve çeşitli açılardan ele alınmıştır. Ancak yaşlılığı hayatın bütünlüğü çerçevesinde ele almanın yaşlılık olgusuna farklı bir bakışı beraberinde getireceği ortaya çıkmaktadır. Çünkü hayat, neticede evrenimizin en temel unsurudur. Hayat, onun safhalarına, faydasına fonksiyonelliğine bakmadan kendi başına önemli ve evrene anlam katan bir şeydir. Hayatın olmadığı bir evrenin düşünülmesi bile insana ürperti vermektedir.

Günümüzde yaşlılığın gündeme geliş biçimleri modern insanın hayat anlayışını ve hayata bakış açısını ortaya koymaktadır. Yaşlılığın ilaç sigorta emeklilik vs bağlamlarda ele alınması insan hayatına faydacı ve toplumsal fonksiyonellik açısından bakıldığının bir göstergesi olarak görülebilir. Bu şekilde yaşlılık olgusu, dolayısıyla hayat evrendeki kendi gerçekliği içinde bilinmemektedir.

Hayat bütünlük içinde değerlendirildiğinde yaşlılıkta diğer evreler gibi insan hayatının bir safhası olarak karşımıza çıkar. İnsan hayatının diğer safhaları bu bütünlük içinde nasıl değerliyse aynı şekilde yaşlılık da bu bütünlük içinde değerlidir. Çocukluk evresinde nasıl gençlik ve olgunluk dönemlerinin davranışını göstermezsek aynı şekilde yaşlılıkta da diğer evrelerin davranışlarına sahip olmayız. Ancak yaşlılık döneminde de diğer evrelerde sahip olmayacağımız hasletlere ve özelliklere sahip oluruz. Tüm bunlar göz önünde alındığında yaşlılığın canlı hayatının bir parçası olduğu ve bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gerektiği ve hayatın diğer evreleri gibi korunmayı ve saygıyı hak ettiği ortaya çıkar.

Kaynaklar

- Aristoteles (1997) Fizik, Çev. Saffet Babür, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aristoteles , (2010) Metafizik , Çev. Ahmet Arslan, 3. baskı (İstanbul : Soysal Yayınları.
- Aydın, M. (1990), Din Felsefesi, İzmir : Dokuz Eylül Ün Yayınları.
- Baars, J. (2012), Aging and the Art of Living. Baltimore: Johns Hopkins University Press.2012.
- Bıçak, A. (2009) Türk Düşüncesi I : Kökenler , İstanbul: Dergah Yayınları.
- Cicero,(2017),OldAge,<http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2388&context=facpubs> (20.02.2017).
- De Lange Frits (2015), Loving Later Life: An Ethics of Aging , Cambridge: Wm.B. Eardmens Publishing co.
- Duralı, T. (1983), Canlılar Sorununa Giriş: Biyoloji Felsefesi İle İlgili Araştırma, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Epikur, (1962) Mektuplar ve Maksimler, çev. Hayrullah Örs, İstanbul, 1962.
- Fârâbî, (1997), İdeal Devlet (el-Medînetü'l-fâzıla) , çeviren Ahmet Arslan, Ankara: Vadi Yayınları .
- Kindi, (2002), Felsefi Risaleler, çev. Mahmut Kaya, İstanbul : İşaret Yayınları .
- Magee, B. (1979), Yeni Düşün Adamları, çev. Heyet . İstanbul: ?
- Pged, (2017), www.pged.org, erişim tarihi (20.02.2017).
- Sarioğlu H. (2006), İbn Rüşd Felsefesi, 2. Baskı , İstanbul Klasik Yayınları.
- Soykan Ö.N. (2006), Felsefe ve Dil, Wittgenstein Üzerine Bir Araştırma , İstanbul : MVT Yayıncılık.
- Wittgenstein, L. (1985), Tractatus, Logico Philosophicus, çev. Oruç Aruoba, İstanbul : B.F.S. Yayınları.

Extended Abstract

Our world is a place which has meaning with life and vitality. The world without life would be a dull and tasteless place. Hence life is a main dynamics of our world. In other words life is an important element of the cosmos. The life in general and the life of human being in particular is a complete entity. Then the life of human being, deserves the respect and care in its all stages. We speak about life which begins as an embryo in the womb of mother and ends with the death. A human being has value as such. But this value doesn't contain only one or more stage of life, but contains all the stages of life. Human being as embryo, has a value as such, without regarding its benefit for community, state or family. So we can say the same thing for sick or handicapped or old men/women. They are also valuable as humans. They deserve the respect and care against all risks. In contemporary world every one is considered important in terms of his or her productivity, functionality and effectuality. The state of ailments, an old man/women hint about this situation. In this paper I will discuss the stages of life and the elderliness in terms of value. When discussing this, I want to emphasize the inconvenience of partition of life and importance of taking it in integrity. The philosophical argumentation will be used while discussing the problems.

In the Introduction I have introduced the main characteristics of the subject I have discussed here.

In Methodology I explain my method employed in this article. Here I analysed the meaning of life elderliness. In English and Turkish. I reviewed historical facts related to the life and elderliness. I also criticize some modern points of view regarding elderliness.

In the first chapter, (meaning of life) I will review the opinions of the philosophers and scientists regarding the life and its meaning. I looked for the answers of these questions in this chapter: What is the etymological root of life in English and Turkish? Does life have a meaning as such? If it does, is this a meaning produced inside, or borrowed from outside? Is modern science able to answer the questions regarding the meaning of life?

The second chapter (The Dilemma of "life" and "lives") considers the different life perceptions regarding the life like, fetus life, child's life, young men life and old men life, ailments' life etc. We see in the modern times that all human beings' life haven't been treated equally. Some lives or some parts of life are accepted more valuable than others. Even though we accept the life as a whole entity, we can't say that every stage of life has the same value in the eyes of the people. In this chapter I questioned different life perceptions and views regarding it.

The title of the third chapter is a question: Can elderliness be a subject of Philosophy?

I will show in this chapter that only a few philosophers consider the last stage of human life (elderliness) as a problem. One reason for it is that in the old times there had not been a lot of elderly men in the society. Hence there was no problem of elderliness. The first philosopher who wrote a book on elderliness was Cicero. The reader will see the brief of that book in this chapter.

In the fourth chapter (Modern Times and Elderliness) I discussed the perception of elderliness. I showed that the modern culture didn't change the old perspectives related to elderliness. The elderly people come up only with the problem of medicine insurance. No one wants to become an elder because of the negative view connected with elderliness. Every one wants to remain young. The different points of view related to elderliness are reviewed in this chapter.

One could see the outcomes, discussions and suggestions and conclusions I reached here. Here I point out the importance of the wholeness of life which can't be parted. Every stage of it takes its value from this wholeness. My findings show that life is a very principal element in our universe. When you split it like with the different values like, stage of embryo, infant, youth, maturity and elderliness, the integrity of life disappears.